

‘Het zijn pittige tijden voor ouders die kiezen voor inclusie’

Ouders voor Inclusie en Steunpunt voor Inclusie¹ verzamelden **getuigenissen over de impact van de coronamaatregelen op ouders die kiezen voor inclusie** (maart 2020 tot november 2020). We hebben de verhalen uit eerste hand door de trajecten die we in scholen en vrije tijd ondersteunen. In de voorbije periode is 1/3 van de vragen die bij het Steunpunt voor Inclusie terecht komen corona-gerelateerd. We hebben in de loop van deze periode verschillende keren afgestemd en samengewerkt met onze partners (UGent, Vakgroep Orthopedagogiek, GRIP, Unia, TOPunt, Gezin en Handicap), hierbij ervaren we dat dit een breed verhaal is. In de publicatie van [UNIA ‘COVID-19: een test voor mensenrechten’](#) en het [verslag van het Kinderrechtencommissariaat ‘Laat kinderrechten nooit meer in lockdown gaan.’](#) herkennen we veel, in internationaal onderzoek rond de impact van de pandemie voor leerlingen met een beperking lezen we gelijkaardige alarmsignalen.

De coronamaatregelen hebben een verschillende impact op ieder van ons. Het is daarom belangrijk om verschillende perspectieven te beluisteren. In het debat **missen we de stem van ouders en jongeren die kiezen voor inclusie**. Het gaat over de brede diversiteit aan ervaringen van kinderen en jongeren met specifieke noden, die zowel het gemeenschappelijk als een individueel curriculum volgen. Kinderen groeien op in een steunende omgeving met een breed netwerk, andere hun omstandigheden zijn kwetsbaarder. Deze nota tracht hun stemmen luider te laten klinken – door de getuigenissen van ouders – maar biedt ook handvatten voor al wie ondersteunend kan en wil zijn, een **‘call for action’**.

We bedanken jullie alvast om deze tekst verder te verspreiden en samen met ons de schouders te zetten onder de uitbouw van een inclusieve maatschappij.

Coronamaatregelen zetten ouders onder druk

We zouden graag starten met een positieve boodschap, maar de vele verhalen dwingen ons om toch te starten met de ‘last en de verregaande impact, die leidt tot overheersen van zwaarte’. De coronacrisis is een **pittige periode** voor ieder van ons. Niet in het minst voor ouders van kinderen met specifieke noden die een keuze maken voor een inclusief leven.

Optimale leer- en ontwikkelingskansen voor alle kinderen en jongeren realiseren is een uitdagende opdracht in tijden van corona, een uitdaging waar we met z’n allen voor staan. Corona betekent voor iedereen reorganiseren; van scholen die overschakelen naar verschillende codes, naar afstandsonderwijs, van ouders die (tele)werken en kinderen en jongeren die veel meer thuis zijn en zelfstandig aan de slag dienen te gaan in hun leerproces. Ouders van kinderen en jongeren met specifieke noden geven aan dat ze onder **druk** staan om alle borden draaiende te houden. Tijdens de lockdown werd er heel wat ‘on hold’ gezet, therapieën, PAB-assistentie, thuisbegeleiding, etc. Hierdoor moeten ouders verschillende rollen opnemen.

¹ Steunpunt voor Inclusie is ontstaan vanuit de oudervereniging Ouders voor Inclusie. Zij bieden informatie aan, inventariseren drempels en barrières die kinderen en ouders ondervinden in de reguliere school, en geven concrete ondersteuning aan kinderen en ouders in inclusiesituaties. Het Steunpunt voor Inclusie vertrekt vanuit individuele vragen maar tracht ook kennis te ontsluiten en zet in op sensibilisering. (www.oudersvoorinclusie.be)

“Ik ben én leraar, therapeut, kostwinner en ook nog een klein beetje ouder. Zo voelt het althans. Voor het laatste lijkt er geen tijd te zijn of wordt overschaduwd door de andere taken. Je kind verplichten om ook nog eens de logo oefeningen af te maken, is niet echt helpend.” (ouder)

Met de versoepeling van de maatregelen gingen organisaties terug ‘open’: de ene al wat meer dan de andere. De alternatieven die voor handen zijn, geven niet altijd een antwoord. Het betekent dat ouders in vele situaties nog steeds **geen gepaste ondersteuning** hebben.

“De therapie kon weer doorgaan, maar dan wel online. Opnieuw moet ik in de buurt zijn (de computer bedienen, de WIFI nakijken als het beeld of geluid niet werkt, de oefening die ze moet schrijven inscannen naar de therapeut,...). Mijn andere taken blijven opnieuw liggen, stapelen zich op, en voor mijn kind is het ook niet fijn dat ik weer aan haar ‘geplakt’ zit.” (ouder)

Ouders ervaren weinig steun en hebben het gevoel er alleen voor te staan. In plaats van meer ondersteuning te krijgen in deze uitdagende situatie, moeten ze het juist met minder doen. Ze moeten het vaak alleen beredderen. Ze hebben weinig inzage hoe er bijvoorbeeld in de klas wordt gewerkt en dus ook niet in de mogelijkheid zijn om gepast te ondersteunen. Ook bij het online aanbod van vrijetijdsorganisaties geven ouders aan dat ze zelf moeten uitzoeken hoe dit in zijn werk gaat en moeten zij zelf de activiteiten aanpassen aan de ondersteuningsnoden van hun kind en tijdens de activiteiten de ondersteuning opnemen.

“Wat een kluwen om wijs te raken uit de lessenroosters en online lessen. Mijn kind volgt een individueel aangepast curriculum (IAC) en sluit bij verschillende studierichtingen aan. We hebben toch een aantal dingen gemist deze periode.” (ouder)

Voor kinderen met specifieke noden en hun gezin komen basisrechten onder druk. De levenskwaliteit wordt verlaagd omdat zorg en ondersteuning wegvalt. Ouders hebben constant het gevoel te overleven en de mentale druk is zeer groot. Ze moeten vele afwegingen maken, twijfelen of ze wel goed genoeg ouderschap kunnen bieden en staan stil bij de keuzes die ze gemaakt hebben voor inclusie. Berichten in de media over leerachterstand zorgen voor extra druk. Niet alleen het overleven en het zo goed mogelijk samenleven in het gezin, maar ook het voorkomen en wegwerken van achterstand bij de kinderen kwam op de schouders van ouders terecht.

“Week na week valt de ene na de andere ondersteuner uit. Dat betekent dat ik (mama) telkens moet inspringen. Dit heeft impact op het gehele gezin – alle activiteiten zijn tot een minimum herleid. We hebben het gevoel heel de periode in lockdown te zijn.” (ouder)

“De school komt midden in mijn living terecht. Mijn kind wordt niet gekozen bij groepswerk. Dit gebeurt misschien ook in de klas, maar nu gebeurt het onder mijn neus. Het maakt me onzeker of we toch niet voor een meer beschermende omgeving hadden moeten kiezen. Ik was zo blij om hierover te mogen uitwisselen met de CLB-medewerker. Zij kon even alles op een rijtje zetten en vooral de leerkracht aanspreken hoe dit in de toekomst niet meer kon gebeuren.” (ouder)

Het gezin dat in de media onder de aandacht komt is het **gemiddelde middenklassegezin**. Het is pas later in de lockdown en na de lockdown dat gezinnen met kinderen en jongeren met specifieke noden onder de aandacht komen. Vaak gaat het dan over gezinnen die voor een gesegregeerd systeem kiezen. Een gezin dat kiest voor inclusie volgt niet het standaardtraject.

Het is voor hen moeilijk spiegelen aan de verhalen die naar buiten te komen. De zoomsessies tussen ouders vanuit Ouders voor Inclusie en Steunpunt voor Inclusie werden dan ook als ondersteunend ervaren.

“Het denken in bubbels van twee, drie, vier, etc. is gewoon niet afgestemd op hoe wij ons gezin hier kunnen runnen. Inclusie is werk van vele partijen, van een groot netwerk en nu wordt er verwacht dat we op ons zelf plooiën.” (ouder)

De scholen gingen open en er werd verwacht dat ouders wel de communicatie kunnen voeren voor wat er nodig is. Dit is geen vanzelfsprekendheid en stelt hoge eisen aan ouders. Ouders waren dan ook blij met de tool vanuit OVI/STP ter ondersteuning van deze communicatie en bijhorende overlegmomenten ([Ga constructief in gesprek tijdens corona tijden](#)). De corona periode liet iedereen opnieuw heel erg oefenen in de vaardigheid van actief luisteren. Het betekent interesse tonen in wat elk van de partners rond de tafel inbrengt.

“De ouder heeft niet kunnen communiceren over de angst dat zijn kind besmet zou worden. Er was geen vertrouwen in de school, hierdoor hield de ouder de kinderen thuis.” (ondersteuner).

De voorbije jaren hebben we met z'n allen vele inspanningen geleverd om ouders een plek op de school en in de vrije tijd te geven. Inclusie vraagt vele **voelsprietten** – in de eerste plaats van ouders die hun kind door en door kennen. We merken dat de coronamaatregelen hier heel abrupt een **streep trekt door de positie van ouders** op school en in vrije tijd. Ouders mogen niet meer binnen, moeten afstand bewaren, worden (noodgedwongen) uitgesloten van een omgeving waar ze heel hard nodig zijn. Ouders begrijpen dat er maatregelen voor ieders veiligheid moeten genomen worden maar ze geven aan dat er te weinig wordt stilgestaan wat de impact is van deze gemistecomunicatie.

“Wat ik het meeste mis zijn de informele babbels aan de schoolpoort. Normaal zou ik dan al eens polsen naar de lessen en soms al kleine tips doorgeven. ‘Het dagverloop op zijn bank kleven, concrete opdrachten geven, bijvoorbeeld niet ‘Straks kom ik bij jou’, maar wel ‘Binnen 5 minuten kom ik bij jou’. Nu was het overleg en moest er op heel veel dingen bijgestuurd worden en leek de berg al onoverkomelijk.” (ouder)

“Het MDO is digitaal verlopen. De ondersteuner, leerkracht en leerlingbegeleider zaten samen aan een scherm. Mijn verbinding was niet altijd goed, ze konden mij niet steeds verstaan. Maar er werd niet bij stilgestaan, ik zag hoe ze onder elkaar de agenda verder afwerkten en niet wachtten op mijn input. Ik voelde me letterlijk buiten spel.” (Ouder)

“Het contact met de leiding van de jeugdbeweging liep voordien vlot door een babbel na de wekelijkse activiteiten, waardoor we steeds goed op de hoogte bleven van hoe het eraan toe ging. Nu konden deze babbels niet meer en kregen we plots een formele mail van de leiding met een hele lijst opmerkingen over de participatie van onze dochter. Dat sloeg bij ons in als een bom. Doordat we dit allemaal via mail moeten regelen, verloopt de communicatie heel stroef en lijken de drempels om ons kind te laten participeren plots veel groter.” (ouder)

Call for action: Hoe kunnen wij het verschil maken voor deze ouders?

- Luisterende houding: Nog meer dan anders, vraagt deze periode dat we onze ogen en oren open houden voor wat er leeft bij de verschillende betrokkenen. Het vraagt dat we diegene opzoeken die in een kwetsbaardere positie staan, om te luisteren wat er nodig is zodat we niet uitgaan van ons eigen perspectief en situatie.
- Maatwerk: Ouders en gezinnen moeten zich meer dan ooit aanpassen, dat geldt nog meer voor ouders in inclusie. Meer dan ooit hebben zij nood aan partners die blijvend mee op zoek gaan naar werkende en redelijke aanpassingen. Dat vraagt ook flexibiliteit in ondersteuning, wat vandaag kan of lukt, is morgen weer anders.
- Uitnodigend zijn: Nu ouders meer dan ooit (letterlijk) op afstand moeten blijven, is het meer dan ooit nodig om hen te verwelkomen op andere manieren. Hoe zorgen we voor nabijheid in tijden van (fysieke) afstand?
- Zichtbaar zijn: Omdat de stem van ouders niet altijd wordt gehoord is het belangrijk om hen in beeld te laten te komen en te sensibiliseren. Hoe meer mensen bewust zijn van hun situatie, hoe meer actie er kan ondernomen worden om ouders te ondersteunen.

Coronamaatregelen zetten inclusie onder druk

De eerste lockdown was voor ieder van ons een 'shock', onze wereld werd tot stilstand gebracht en toch ook weer niet, want thuis ging het leven op volle toeren door. School ging verder weliswaar van op afstand, we gingen met z'n allen telewerken. De bots met de realiteit kwam voor sommige ouders heel hard aan. Ouders misten vaak een **'transparante samenwerking', duidelijke afspraken, inzicht in de klaswerking en hoe er wordt ondersteund**. Ouders moesten vaak de situatie terug op gang brengen.

"We genoten van een 'relatieve rust'. Na een traject van vier jaar op school ga je er vanuit dat er toch een aantal zaken zijn opgebouwd. Corona lijkt alles overhoopgehaald te hebben. De keuze wordt opnieuw in vraag gesteld." (ouder).

"Ik las in de krant dat sommige kinderen onvindbaar waren, de leerkracht en de ondersteuner van mijn kind waren onvindbaar. Na contact met de CLB-medewerker is de communicatie terug op gang gebracht. Soms zit het in hele kleine dingen. Ik kan mijn kind moeilijk motiveren. Ik kwam met de leerkracht tot de afspraak om elke morgen even te bellen zodat mijn kind kon beginnen. De motivatie van de juf en de korte uitleg waren voldoende. De spanningen tussen mijn zoon en mezelf verdwenen." (ouder)

Na de lockdown gingen scholen terug open. Scholen gingen er van uit dat ze verder konden gaan, maar er was een andere beginsituatie vb. kinderen en jongeren worstelden met hun mentaal welzijn, hadden geen (aan)gepaste leerstof, leerkrachten die moeilijker konden uitwisselen door het werken in bubbels, minimale voorbereiding met het nieuwe leerkrachtenteam, etc. Corona kan leiden tot verstevigen van exclusie. De plaats van kinderen en jongeren wordt opnieuw in vraag gesteld. Scholen grijpen terug naar de oude regelgeving omtrent **draagkrachtafweging**. Ondersteuning wordt niet gezien als een recht maar als een surplus die scholen geven en waarbij ondersteuning een gunst is. Ouders vonden niet altijd een partner om te zoeken in wat mag, wat kan en wat moet.

Dit plaatste de ouder in de positie van de ‘eisende ouder’ om de afwachtende of stoeve houding van partners te doorbreken. Voor ouders werd het duidelijk dat verbindend samenwerking nog geen vanzelfsprekendheid is.

“We staan al onder druk met alle maatregelen al dan niet overschakelen naar afstandsonderwijs. Nog iemand met deze problemen erbij nemen dat is echt een brug te ver. Dat kunnen wij niet aan als school.” (zorgcoördinator).

“De school had via het rapport gecommuniceerd, maar geen overleg laten doorgaan. Voor de ouders was de boodschap niet duidelijk. Zij zagen nog mogelijkheden en stuurden hun dochter naar school. De school gaf aan dat er eigenlijk een doorverwijzing stond op het rapport. De poort was gesloten.” (ondersteuner)

“Bij de start van code oranje kiest de school om 1 dag per week afstandsonderwijs in te voeren en de andere dagen mag iedereen naar school, omdat het een kleine klasgroep is. Mijn kind is risicopatiënt en moet thuisblijven. De arts gaf aan dat een andere organisatie, zoals de groep in 2 splitsen, het veiliger zou maken voor mijn kind. Dan zou hij wel naar school mogen. Maar dat durf ik niet vragen aan de school. Ik ben al blij dat Bednet nu geïnstalleerd geraakt is, en mijn kind niet alles moet missen... Maar hij ziet er wel van af, het volgen van op afstand is echt niet alles.” (ouder)

Bij het heropenen moesten scholen extra inspanningen leveren om onderwijs te organiseren. De structuur zoals we deze kennen wordt niet herdacht, men probeert de uitzonderlijke situatie in een gekende structuur te gieten. We houden **halsstarrig vast aan structuren en procedures**. Regels krijgen de overhand en de principes waar ze zijn op gestoeld, geraken ondergesneeuwd. Terwijl er juist nu nood is aan differentiatie, flexibiliteit en focus op de essentie. Hierdoor ontstaan soms hele rare situaties.

“De ondersteuner mag niet meer ondersteunen bij ADL activiteiten (hulp bij het toilet) vanwege COVID. Hierdoor zijn wij genoodzaakt om een PAB- assistent in te zetten. Dit heeft vergaande consequenties voor onze thuissituatie. Het stoort me vooral dat het zonder enige overleg is beslist.” (ouder)

“Ons kind turnt ook mee met het 4^e leerjaar. Hij doet dat graag, geniet van de sociale contacten met de andere kinderen. Maar omwille van code oranje mag dit niet meer. De school stelt voor om een halve dag per week naar een zorgboerderij te gaan. We twijfelen of dit beter is (zijn dat niet extra contacten met externen?) en zijn bang dat dit zijn plaats op school ook nadien meer in vraag zal gesteld worden.” (ouder)

De gedeelde zorg wordt (terug) verschoven van een gedeelde naar een **individuele verantwoordelijkheid**.

“Ward volgt een individueel aangepast curriculum. Dit betekent ook dat zijn stage een andere invulling heeft zowel naar het domein waar hij stage loopt als de doelstellingen. Gezien de coronamaatregelen kan hij niet meer op stage. De school reageerde niet op de mededeling van de stageplaats. We hebben als ouders opnieuw initiatief moeten nemen om een zinvol alternatief te voorzien. Niemand die ons eens vraagt wat de impact is voor Ward, maar ook voor ons als gezin. Ik moet mijn werk reorganiseren voor de zoveelste keer.” (ouder)

“We kregen de boodschap dat de nieuwe maatregel betekende dat alle activiteiten van de sportclub nu buiten moesten doorgaan en dat onze dochter dus niet meer zal kunnen deelnemen. Terwijl er toch heel wat mogelijkheden zijn dat zij ook buiten kan meedoen. Er leek geen ruimte meer bij de trainer om hierover na te denken. We moesten heel wat getouwtrek in gang zetten en zelf alle concrete oplossingen aandragen om dit te realiseren.” (ouder)

Call for action: Wat vraagt dit van ons?

- Inclusiegericht blijven werken: Inclusie als ‘way of life’ blijven centraal stellen, ook in tijden waarin we snel moeten schakelen en de dingen niet meer vanzelfsprekend verlopen.
- Oplossingsgericht werken: Inclusieve trajecten vragen altijd samen naar oplossingen zoeken. De corona-crisis vraagt meer dan ooit samenwerking en creativiteit. Laat ons onze oplossingsgerichte vaardigheden die deze crisis ons hebben geleerd, ook inzetten in inclusieve trajecten.
- Redelijke aanpassingen blijven voorzien: We moeten de bestaande redelijke aanpassingen aanpassen in deze veranderende omstandigheden. Evenwaardig overleg/uitwisseling is hierbij meer dan ooit belangrijk, dit is op zich een redelijke aanpassing en tegelijk een stap in het proces er naar toe.

Coronamaatregelen zet kwaliteit onder druk

Uit het voorgaande bleek reeds dat corona zorgt dat **bestaande problemen worden bestendig**. Als de communicatie moeizaam verloopt tussen ouders en school dan wordt dit eens zo duidelijk.

“De school vat IAC op als aparte entiteit. We zijn daar als ouder nooit blij mee geweest dat men dit invulde als een ‘apart curriculum, los van 1 bestaande klasgroep’, want we vinden net dat erbij mogen horen, vertrouwde gezichten en structuur belangrijk in het inclusieverhaal. Nu met het afstandsonderwijs is het nog meer zoeken. Voor hem speelt de vraag constant “waar hoor ik bij?” en voor ondersteuner en ons is het ook dagelijks zoeken: “Welke Google classroom vandaag?”, “Welk rooster moeten we volgen?”,... Energie die we niet kunnen steken in het ondersteunen van zijn leerproces en de sociale contacten.” (ouder)

De coronamaatregelen dwingen ouders in een spreidstand, waardoor ze niet altijd het ouderschap kunnen vorm geven zoals ze graag willen. Ouders hebben het gevoel te moeten inboeten; de **kwaliteit van ouderschap staat onder druk**.

“Er zijn vele uren beeldscherm. Rune heeft extra handen nodig. Die zijn er niet. Het worden dus vele uren voor de computer en Netflix.” (ouder)

In media en beleid ligt de grote focus op de cijfers. Hoe hoog is de besmettingsgraad? Hoeveel leerkrachten en leerlingen vallen uit? Hoeveel ondersteuners zijn er in de scholen aanwezig? Er is weinig aandacht voor **HOE** er school wordt gemaakt. Sommige scholen bleven open, maar met zoveel wissels van leerkrachten dat het een weerslag had op de klasgroep, het opvolgen van leerprocessen, etc. Ook door de andere organisatie van de scholen door de maatregelen (looprichtingen, bubbels,

etc.) valt de vertrouwde structuur weg. Veel zaken die kaderen in breed leren mogen niet meer: klasoverschrijdend werken, samen vieren, buitenschoolse activiteiten. **De kwaliteit van onderwijs staat onder druk** en dat draagt bij tot extra spanning bij heel wat leerlingen. Het lijkt soms dat we hard willen vasthouden om zo normaal mogelijk te doen, terwijl de omstandigheden alles behalve normaal zijn. Deze tegenstelling voelen kinderen en jongeren met specifieke onderwijsnoden vaak nog meer dan andere leerlingen. We moeten alternatieven zoeken, maar staan niet altijd stil bij wat dit aan (nieuwe) vaardigheden vraagt van kinderen en jongeren.

“Ik voel het iedere dag; dat school teveel vraagt. De klasjuf is ziekgevallen, de zorgleerkracht is ingesprongen, zij is ook ziekgevallen, de turnleraar wordt ingeschakeld. Iedere dag komt mijn dochter thuis over de ruzies in de klas en de onduidelijkheid maken veel stress los. Zij die juist nood heeft aan structuur.” (ouder)

“Afstandsonderwijs loopt nu 2 weken en de ondersteuner valt uit. De nieuwe zorgcoach weet niet waar eerst te beginnen, ik heb daar begrip voor, maar... De opdrachten zijn bij vele vakken van dezelfde aard: een filmpje bekijken en daar een synthese van maken, teksten opzoeken en daar een opdracht bij maken,... Heel andere zaken dan in de lessen aan bod kwamen, het vraagt andere vaardigheden en het is véél. Zonder ondersteuning of aangepaste verwachtingen zijn die opdrachten echt weekendwerk, voor mijn kind en voor mij, want de ondersteunende rol komt op mijn schouders terecht. Ik kan het toch niet laten mislopen? Dus ja, ik trek weer aan de bel...” (ouder)

Ouders zijn zich ervan bewust dat scholen een enorme inspanning leveren, constant flexibel moeten zijn om de school draaiende te houden. Iedereen en alles staat onder spanning en druk en toch verwachten we dat het leven gewoon zijn gang gaat. We gunnen leerlingen, leerkrachten, ondersteuners, directies en ouders **weinig tijd** om de moeilijke en uitzonderlijke periode van de eerste lockdown te boven te komen.

“De inschrijving van mijn kind werd ontbonden eind oktober. De school gaf aan dat zij zich niet kon aanpassen aan de schoolomgeving en dat communicatie moeilijk liep. Ik vind het jammer dat men niet kan zien dat er sinds vorig jaar maart voor haar geen ‘gewone schoolsituatie’ meer is geweest, dat communiceren met een mondkap voor haar, met haar beperking, nog moeilijker is. Nu is zij het probleem, maar er zit zoveel in de context nu.” (Ouder)

Als gevolg van de coronacrisis en het afstandsonderwijs verliep de evaluatie en bekrachtiging eind vorig schooljaar niet zoals de afgelopen schooljaren. Scholen hielden rekening met de gevolgen van de coronacrisis en de moeilijkheden die afstandsonderwijs met zich meebracht. Ondertussen zitten we in een volgende lockdown en een nieuwe periode van afstandsonderwijs voor sommige leerlingen. Het betekent dat veel leerlingen opnieuw niet over de mogelijkheid beschikken om eventuele opgelopen tekorten weg te werken of de leerstof te verwerken zoals ze dat in normale omstandigheden wel zouden kunnen doen. We lezen nu in de krant “er zullen veel heroriënteringen zijn na deze examenperiode”. We gaan er vanuit dat de oplossing ligt in het veranderen van onderwijsniveau, school, onderwijsvorm en zoeken niet naar de oplossingen om een leerling de opleiding te laten volgen die hij/zij wil en kan. De grote focus ligt bij **toetsen en examens als product** en te weinig focus op het proces dat kinderen, jongeren en leerkrachten hebbendoorlopen.

“De examens die er aankomen, dat voelt als het ‘zwaard van Damocles’. Het verdict zullen we dan weer mogen horen in plaats van in gesprek te gaan.” (leerling derde graad)

Sturen we op deze manier niet de selffulfilling prophecy de wereld in? Voeren we niet nog meer de druk op scholen op? De omstandigheden dagen uit om de juiste doelstellingen te evalueren met oog voor het proces. We moeten juist stilstaan bij hoe we leerlingen gemotiveerd en geëngageerd houden. Dit zou echter ook een uitgelezen moment kunnen zijn waar Pedagogische Begeleidingsdienst, ondersteuners en Centrum voor Leerlingbegeleiding op de voorgrond komen en **verbindend samenwerken**. Om krachten te bundelen en een plan uit te stippelen voor de toekomst. Dit wil niet zeggen dat we geen verwachtingen moeten stellen, maar we hebben overleg, samenwerking en een plan nodig op lange termijn. Een plan dat leerjaren, onderwijsniveaus en samenwerkingen overstijgt.

Er werden beleidsmatig ook een aantal veranderingen doorgevoerd die een impact hebben op leerlingen met specifieke noden en hun ouders. Zo werd het gemotiveerd verslag gereduceerd naar een handelingsgericht advies (HGA), maar met behoud van het HGD traject en een constructieve samenwerking met ALLE partners. De ondersteuning van CLB-medewerkers, zorgcoördinatoren en ondersteuners moet rechtstreeks voelbaar zijn voor de leerkrachten, leerlingen en ouders. Maar we weten dat men er niet altijd in slaagt om een handelingsgericht advies uit te schrijven én de constructieve samenwerking met ouders als volwaardige partner op te zetten. We zijn dus bezorgd.
De kwaliteit van trajecten staat onder druk.

“Daar stond ik dan aan de schoolpoort een gemotiveerd verslag te tekenen. Het geroezemoes van ouders die hun kinderen kwamen afzetten op de achtergrond. Ik wilde het moment zo snel mogelijk achter de rug. Ik vertrouw dat het een correct document is dat ik heb onderschreven, maar het was niet de meest zorgzame zet.” (ouder)

Er zijn vele hordes genomen, we hebben veel geleerd met z'n allen. We staan voor een nieuwe periode van afstandsonderwijs. Ouders en leerlingen geven aan dat ze weinig bevraagd zijn over wat er anders zou kunnen, terwijl hier juist potentieel in zat. Leerlinggesprekken zijn daarbij een belangrijk hulpmiddel. Ouders vragen om een **lerende houding** aan te nemen en zaken te durven herdenken.

“De school steekt energie in een overzicht wat er moet gebeuren voor welk vak met welke deadlines. Het wordt ons zondagavond laat bezorgd hierdoor zijn wij niet meer mogelijkheid om het even te overlopen met onze zoon. Hij ligt al te slapen en 's morgens zijn wij vertrokken naar ons werk. Resultaat? Hij heeft geen overzicht, kan geen planning opmaken en begint dus al met een aanzienlijke achterstand. Dit was niet alleen voor hem een probleem, meerdere kinderen hadden dit problemen. Je zou toch denken dat ze dit eens bevraagd zouden hebben. Wat werkt en wat niet?” (ouder)

Er was veel nood aan houvast voor scholen, regels moesten aangepast worden. Het beleid stelde de regels voorop zoals ze gelden voor de lockdown. Dit nam niet weg dat er ruimte was voor interpretatie van de regels en dat was voelbaar tussen verschillende scholen en situaties. Het belangrijke verschil tussen de eerste en de tweede lockdown is de **aanwezigheid van essentiële derden**. Ondersteuners hebben hun plaats binnen de school. Alhoewel we nog steeds verhalen te horen krijgen waar er enige discussie is.

De regelgeving speelt in op de noden en de realiteit van de dagelijkse klaspraktijk in scholen, maar ze laat ook **interpretatieruimte** voor de school. We begrijpen de nadruk op een risico-analyse per school. We zien wel dat ouders in het ongewisse zijn over wat kan en mag, en zelden betrokken worden in deze risico-analyse, ook al is de impact voor hun kind verregaand. Overleg met ouders wordt in sommige gevallen niet gezien als een essentiële bijeenkomst. Er waren scholen die creatief aan de slag gingen met overleg-op-afstand in turnzalen of andere grote ruimtes, er wordt digitaal overlegd, etc.

Er wordt niet altijd rekening gehouden met de positie van de ouder. Hoe de ouder dit aanvoelt (welk overleg is essentieel in hun ogen?), wordt niet steeds bevraagd of meegenomen. Het meebrengen van schoolexterne hulpverleners of vertrouwenspersonen wordt ouders afgeraden, ook al kan een (corona-)veilige overleg-context gecreëerd worden. Dit maakt ouders onzeker en velen durven dit niet in vraag stellen.

Call for action: Wat vraagt dit van ons?

- **Kritisch kijken:** Het vraagt van ons om doordacht te blijven handelen en de bestaande praktijk in vraag durven stellen. We moeten ook blijven aandacht hebben voor de impact van de beperkende maatregelen op ouders en leerlingen. Dit erkennen en er creatief mee omgaan maakt het verschil voor ouders en leerlingen.
- **Evaluëren en durven bijsturen:** Het vraagt van ons om terug te blikken, vasthouden wat goed loopt en aanpassingen doen bij wat minder goed loopt. Hierbij is het belangrijk om de stem van ouders en leerlingen mee te nemen.

MAAR Coronamaatregelen geven ook perspectief

Op de digitale inclusiedag 2020 werd het duidelijk dat corona ook **ruimte** geeft. Ouders van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften zijn soms meester in het nemen van onvoorziene hordes op het inclusief parcours van hun kind. Het zijn veerkrachtige ouders die om kunnen met stress en tegenslag en daar soms sterker uit komen. De lockdown eind vorige schooljaar was één van die hordes. Dit ging niet alleen maar gepaard met negativiteit. Ouders gaven aan dat in de media vaak het negatieve werd belicht, terwijl er zoveel andere kanten zijn. Het is van belang om ruimte te maken voor negatieve en positieve kanten, ervaringen en anekdotes te delen en hieruit te leren.

“De lockdown gaf ook de mogelijkheid om alle moetens los te laten. Wat een verademing!” (ouder)

“Nu was het werken met de computer voor iedere jongere van toepassing. Ook voor mijn zoon. Hij heeft vroeger nooit de computer gebruikt, hier is een wereld opengegaan. Ook naar groepswerken en sociale relaties.” (ouder)

“Werken op eigen tempo en afwisselen met beweging, dat hebben we nu toch meer proberen inbouwen in zijn programma. Want die zaken maakten zo’n verschil in de lockdown!” (ouder)

“We hebben zelfs even thuisonderwijs overwogen, omdat dat eigenlijk wel goed liep in de lockdown, maar we willen met inclusief onderwijs net ook sociaal contact en vriendschappen stimuleren. Goed dat we daar niet voor gekozen hebben, want nu ligt de vrije tijdsbesteding stil, en dan is alleen thuis met je ouders is niet alles!” (ouder)

Het verplicht inzetten op digitaal leren creëert ook kansen naar de toekomst toe. De andere organisatievormen geven mogelijkheden; digitale tools die het onderwijs in de klas versterken, in de eigen groep en klaslokaal blijven versterkt banden, het meer naar buiten gaan zal kinderen die beweging nodig hebben deugd doen. Scholen die in het verleden in een inclusietraject stapten, hebben een traditie van samen met ouders durven experimenteren. Dit maakte het makkelijker voor hen om tijdens de coronacrisis tot verrassende en vooral werkende resultaten te komen:

“Het is geweldig om te zien dat de ondersteuner de feedback via google forms standaard heeft ingevoerd in haar manier van werken. Jongeren geven veel meer prijs dan in het wekelijkse ‘En hoe is het – momentje’ in uit? de klas. Waarbij alle klasgenoten zien hoe mijn kind weer uit de les wordt gehaald.” (ouder)

“De logopediste gaf via mail en foto’s tips aan de school, en ondersteuner en ik stond in cc. Nu de wereld van school en therapie meer afgesloten waren, deed ze net meer wat nodig was en nam ze ons er in mee. Dat mag blijven!” (ouder)

“We moeten terug afstand houden aan de schoolpoort, maar de leerkracht gaf op de online ouderavond aan dat we haar kunnen bereiken op haar GSM. Ze had gemerkt dat ouders daar geen misbruik van maken. Ik twijfelde deze week, maar wou echt iets vragen, en heb dan opgebeld. Het gesprekje heeft geholpen om een misverstand uit te klaren.” (ouder)

Deze periode gaf ook mogelijkheden om kinderen en jongeren anders te kennen. Dit gaf ouders nog meer **energie en inzicht** in de mogelijkheden, interesses en talenten van hun kind. Het geeft inzicht in de weg die verkend kan worden en de aanpak die nodig is en welke verwachtingen kunnen gesteld worden. Het gaf input om nog bewuster te worden van ‘wat op maat’ en ‘op eigen tempo’ betekenen.

“De vrijheid om taken te kunnen plannen zorgde er voor dat Simon veel meer motivatie vond om te werken.” (ouder)

“We zagen haar taken doen in het huishouden waarvan we niet wisten dat ze dit al zelfstandig kon. Dat was echt de toepassing van de lessen praktijk. Ook oppassen op het neefje, mits een oogje in het zeil natuurlijk, ging heel goed en vond ze echt tof. Dat geeft toch wel perspectief op stage en eventueel vrijwilligerswerk in de toekomst!” (ouder)

Ouders (her)schreven vanuit deze intense periode, samen rond schoolwerk bezig zijn **de ‘eigen handleiding’ voor hun kind**. Jongeren leerden door de nieuwe omstandigheden hun eigen ‘gebruiksaanwijzing’ beter kennen.

De **verhalen** van ouders, de kleine anekdotes zorgen voor hoopvolle momenten. Er was ook veel betrokkenheid naar elkaar. Leerkrachten en ouders hebben gewisseld van positie. Ouders werden leerkrachten en leerkrachten een beetje ouders. Ze voelden immers dat expliciet inzetten op aandacht voor welbevinden, en ontwikkeling van veerkracht nodig was en is.

“Een heel kort mailtje om even te checken hoe het gaat met Selma tijdens deze periode? Kan Selma alles plaatsen? Kan ze wat informeel contact houden met haar klas? Dit mailtje van een leerkracht voelde aan als een wereld van verschil. Ze hebben aan haar gedacht. Het doet deugd om niet vergeten te worden. Ook al besef ik dat voor leerkrachten de ratrace weer is begonnen.”(ouder)

“Onze dochter is risicopatiënt en kan daardoor niet naar de klas. Alles gebeurt in afstandsonderwijs. Soms laat ze de moed wel eens zakken, hoewel het een echte doorzetter is. Ze is ook ingeschreven in de tekenacademie en daar stelde de leerkracht voor of ze 1-op-1 wil les volgen. Dat mag, ook in code rood. Hij kent haar situatie en weet dat dit voorstel een groot verschil maakt. 1-op-1 is voor haar net veiliger, én ze heeft iets om naar uit te kijken. Ze was zo blij als ze dat hoorde, een smile van hier tot ginder!” (ouder)

Scholen die “**vaardig zijn**” in inclusie (zowel naar doelgerichtheid als samenwerking) hebben een repertoire om op terug te vallen en veerkrachtig een antwoord bieden op bijzondere omstandigheden. Inclusie waarmaken gaat over kwaliteitsvol onderwijs.

Call for action: Wat vraagt dit van ons

- Sterktegericht werken: Onze eigen mogelijkheden en die van anderen leren zien en inzetten om samen het verschil te maken voor elke leerling. Want uit de eerste lockdown leerden we ook dat we meer (aan)kunnen dan we dachten.
- Kwaliteitsvol werken: Inclusie is een sterke motor voor kwaliteitsvol onderwijs, want het gaat over doelgericht werken, verbindend samenwerken, evalueren en bijsturen.

Conclusie

We lezen het regelmatig: de coronamaatregelen zullen we nog even moeten volhouden. Het is een marathon, geen sprint. Als we willen dat iedereen deze marathon (en de nasleep ervan) kan volhouden, zullen we met z'n allen **inspanningen moeten leveren om iedereen aan boord** te houden. Een transparante en verbindende samenwerking is hierbij cruciaal. Ouders vragen hierbij nauwe betrokkenheid ook in tijden van fysieke afstand. Dit zal dus extra communicatie vragen via telefoon of digitaal. Gelijke onderwijskansen realiseren in tijden van corona is een gedeelde zorg.

Inclusie en ouders die kiezen voor inclusie hebben een **mindset** nodig waarin we blijven lachen, hopen, verlangen en fantaseren. Het is een moment om stil te staan bij waarom kiezen we voor inclusie en ons terug bezinnen over de essentie, focus krijgen en flexibiliteit waar maken. Leerlingen hebben nood aan ondersteuning op maat. Het is meer dan ooit belangrijk dat we redelijke aanpassingen goed afwegen en erkennen als een recht voor elke leerling die daar behoefte aan heeft. Ouders vragen een openheid om telkens te blijven zoeken naar mogelijkheden en creatieve oplossingen. Aandacht te hebben voor het motiveren en stimuleren van hun kinderen en jongeren in deze pittigetijden.

De leerkracht, de directie, de ondersteuner, de zorgcoördinator of leerlingbegeleider, de CLB-medewerker, de therapeut, de jeugdbegeleider, de trainer, etc. : **ze doen ertoe**. Ze maken het verschil als zij hun vakkennis inzetten, oog hebben voor het kind en de jongere, vaardig zijn in samenwerking met elkaar en ouders en hun kennis van regels flexibel kunnen inzetten. Als een beleid hen daarin ondersteunt, is dat het **best mogelijke vaccin**.

Vanuit Ouders voor Inclusie en Steunpunt voor Inclusie houden wij vinger aan de pols en trachten handelingsgerichte tools te ontwikkelen en inspirerende verhalen te delen via onze website www.oudersvoorinclusie.be

Wie vragen heeft bij deze getuigenissen of graag wil uitwisselen, nodigen wij uit om contact op te nemen info@oudersvoorinclusie.be

**Steunpunt
voor Inclusie**